

УДК 349.7

О. Сушик,кандидат юридичних наук,
асистент кафедри екологічного права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПРАВОВІ ФОРМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ ЯДЕРНОЇ ЕНЕРГІЇ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РАДІАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

Зважаючи на катастрофічні події в атомній енергетиці Японії, які виникли в результаті землетрусу, на нашу думку, необхідно зробити відповідні висновки для недопущення повторення другого Чорнобиля в Україні. Йдеться про вдосконалення правових засад забезпечення радіоекологічної безпеки у сфері використання ядерної енергії задля зміцнення безпеки функціонування АЕС та інших джерел іонізуючого випромінювання.

Чинне законодавство України у сфері використання ядерної енергії та забезпечення радіаційної безпеки перебуває у стані постійного розвитку, продовжує переживати період активного формування й удосконалення та характеризується тим, що регулювання використання ядерної енергії й радіаційної безпеки здійснюється за допомогою різних за формою і галузевою спрямованістю нормативно-правових актів.

Уся система правового регулювання у сфері використання ядерної енергії та забезпечення радіаційної безпеки, на нашу думку, в нинішніх умовах складається з нормативно-правових актів трьох рівнів.

До нормативно-правових актів першого рівня відносяться міжнародні конвенції (учасницею яких є Україна), закони та підзаконні акти, що визначають основи правового регулювання забезпечення радіаційної безпеки під час здійснення різних видів діяльності у сфері використання ядерної енергії.

Серед міжнародно-правових джерел, ратифікованих Верховною Радою України, які виступають частиною національного законодавства, слід виокремити наступні: «Конвенцію про ядерну безпеку» від 17 червня 1994 р. (ратифіковану Україною 17 грудня 1997 р.) [1], «Об'єднану конвенцію про безпеку поводження з відпрацьованим паливом та про безпеку поводження з радіоактивними відходами» від 5 вересня 1997 р. (ратифіковану Україною 20 квітня 2000 р.) [2], «Конвенцію про фізичний захист ядерного матеріалу та ядерних установок» від 6 травня 1987 р. (ратифіковану Україною 5 травня 1993 р.)

[3], «Про допомогу в разі ядерної аварії або радіаційної аварійної ситуації» від 26 вересня 1986 р. (ратифіковану Указом Президії Верховної Ради УРСР від 30 грудня 1986 р.) [4], «Конвенцію про оперативне оповіщення про ядерну аварію» від 26 вересня 1986 р. (ратифіковану Указом Президії ВР УРСР від 30 грудня 1986 р.) [5], «Віденську конвенцію про цивільну відповідальність за ядерну шкоду» від 21 травня 1963 р. (ратифіковану Україною 12 липня 1996 р.) [6] та інші.

Основними вітчизняними законодавчими актами, в яких визначаються правові засади забезпечення радіаційної безпеки у сфері використання ядерної енергії, є Закони України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» від 8 лютого 1995 р. [7], «Про поводження з радіоактивними відходами» від 30 червня 1995 р. [8], «Про видобування і переробку уранових руд» від 19 листопада 1997 р. [9], «Про захист людини від впливу іонізуючого випромінювання» від 14 січня 1998 р. [10], «Про дозвільну діяльність у сфері використання ядерної енергії» від 11 січня 2000 р. [11], «Про фізичний захист ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання» від 19 жовтня 2000 р. [12], «Про цивільну відповідальність за ядерну шкоду та її фінансове забезпечення» від 13 грудня 2001 р. [13], «Про порядок прийняття рішень про розміщення, проектування будівництво ядерних установок і об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами, які мають загальнодержавне значення» від 5 вересня 2005 р. [14] та ряд інших.

Другу групу нормативно-правових актів у сфері використання ядерної енергії й забезпечення радіаційної безпеки в Україні становлять нормативні документи (норми, правила і стандарти), які конкретизують положення законодавчих актів і виконують безпосередньо регулюючу роль як в основній галузі, що використовує ядерну енергію та інші джерела іонізуючих випромінювань, так і в суміжних із нею галузях, де іонізу-

юче випромінювання використовують для вирішення різноманітних науково-дослідних, виробничих, соціальних і суспільних завдань.

Основні вимоги до охорони здоров'я людини й навколишнього природного середовища від імовірної шкоди, пов'язаної з опроміненням від джерел іонізуючого випромінювання й безпечною експлуатацією таких джерел, визначають «Норми радіаційної безпеки України (НРБУ-97)», затверджені наказом МОЗ від 7 грудня 1997 р. [15]. Ще одним документом, який визначає вимоги забезпечення радіаційної безпеки у сфері використання ядерної енергії, є «Основні санітарні правила забезпечення радіаційної безпеки України», затверджені наказом МОЗ України від 2 лютого 2005 р. (далі – Правила) [16]. Слід відмітити, що на сьогодні вищенаведені документи залишаються основними нормативно-правовими актами другого рівня, які включають у себе систему принципів, критеріїв, нормативів і правил, виконання яких є обов'язковою нормою в політиці держави щодо забезпечення радіаційної безпеки.

Нормативно-правовими актами третього рівня виступають галузеві стандарти й відомчі документи, які спрямовані на досягнення відповідності до вимог нормативних документів другого рівня та конкретизують показники, встановлені в них. До них належать «Правила ядерної та радіаційної безпеки при перевезенні радіоактивних матеріалів» (ПБПРМ-2006) від 30 серпня 2006 р. [17], Державні гігієнічні нормативи «Гігієнічний норматив питомої активності радіонуклідів (137) Cs та (90)Sr у деревині та продукції з деревини» від 31 жовтня 2005 р. [18], «Допустимі рівні вмісту радіонуклідів Cs і Sr у продуктах харчування та питній воді» від 3 травня 2006 р. [19], «Гігієнічний норматив питомої активності радіонуклідів Cs та Sr у рослинній лікарській сировині (субстанції), що використовується для виготовлення лікарських засобів» від 8 травня 2008 р. [20] тощо.

На наше переконання, метод, коли відносини у відповідній сфері регулюються низкою відносно самостійних нормативних актів, не є ефективним, що призводить до відсутності позитивних результатів через складність застосування норм, розпоросених у різних за юридичною силою чи формою закріплення нормативно-правових актах.

За такої ситуації необхідна систематизація законодавства у сфері використання ядерної енергії та радіаційної безпеки в загальнодержавному масштабі, яка б узгоджувала, пов'язувала окремі нормативні акти між собою з метою гарантування пріоритету безпеки життя і здоров'я людини, охорони

навколишнього природного середовища від радіоактивного забруднення як для нинішніх, так і для майбутніх поколінь.

Сутність систематизації законодавства загалом та ядерного зокрема полягає в тому, що значна кількість нормативно-правових актів, які регулюють однорідні суспільні відносини, все різноманіття існуючого правового регулювання піддається узагальненню й упорядкуванню. Вона здійснюється для одночасного поліпшення змісту і форми ядерного законодавства, щоб зробити його більш зручним для застосування й у кінцевому рахунку – результативним в аспекті досягнення поставлених перед законодавством цілей.

Завдяки систематизації долаються суперечності між правовими нормами, відмінюються чи змінюються застарілі норми і створюються нові, що відповідають потребам суспільного розвитку. Вони групуються за певними системними ознаками, зводяться в кодекси, зібрання законодавства й інші систематизовані акти [21].

Загальновідомо, що законодавство може бути систематизоване за допомогою застосування до нього різних форм систематизації: інкорпорації, консолідації, кодифікації.

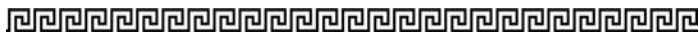
Інкорпорація – це така форма систематизації, яка полягає в зовнішньому впорядкуванні (чи розташуванні в іншому порядку) вже чинних нормативних актів без зміни змісту. Під час інкорпорації нормативно-правових актів вилучаються положення, що втратили юридичну силу, включаються внесені в них зміни й доповнення, виключаються положення, що не містять норм права [22].

За юридичним значенням інкорпорацію розрізняють на офіційну (здійснюється від імені компетентних органів, видані збірники є офіційною формою опублікування, на які можна посилалися під час вирішення юридичних питань) та неофіційну (здійснюється іншими особами: видавництвами, науковими й навчальними закладами, практичними органами, окремими спеціалістами, тому видані збірники мають лише довідковий, інформаційний характер).

Слід відмітити, що в нашій державі вітчизняними науковцями ще в 1998–1999 рр. було проведено неофіційну інкорпорацію законодавства у сфері використання ядерної енергії й забезпечення радіаційної безпеки. Зокрема, за редакцією Г.І. Балюк, Ю.С. Шемшученка та інших було видано у двох томах «Ядерне законодавство. Збірник нормативно-правових актів» [23].

Консолідація – це така форма систематизації, яка полягає в об'єднанні декількох нормативно-правових актів, які діють в одній сфері суспільних відносин, в єдиний нормативно-правовий акт, як правило, без зміни

змісту [22]. Вона є уніфікацією нормативних актів, усуває їх множини, позбавляє їх від надмірної роздрібності. Консолідація використовується там, де немає можливості кодифікації. Ця форма систематизації сприяє об'єднанню загальних положень поточної правотворчості в однорідні групи, є проміжною ланкою між поточною правотворчістю та кодифікацією.

Кодифікація впорядковує не лише форму законодавства, а й його зміст; у процесі кодифікації скасовуються, змінюються, доповнюються чинні юридичні норми, встановлюються нові, у зв'язку з чим вона розглядається і як форма систематизації законодавства, і як вид правотворчості (законотворчості). Кодифікація усуває дефекти законодавства: заповнює прогалини у праві, усуває дублювання юридичних норм, протиріччя між ними, зменшує кількість нормативних актів з одного і того ж питання [24, с. 48].

Кодифікація ядерного законодавства України – це вища форма систематизації законів та інших нормативних актів, завдяки якій з усіх існуючих законоположень шляхом відбору, обробки і створення норм, що ліквідують прогалини й розвивають правове регулювання ядерних відносин, створюється новий законодавчий акт – Кодекс, Основи [25, с. 120].

Таким чином, консолідацію та кодифікацію законодавства у сфері використання ядерної енергії й забезпечення радіаційної безпеки слід розрізняти за ступенем обробки комплексу нормативно-правових актів. Консолідація доцільна лише у випадку повного врегулювання окремих видів ядерних суспільних відносин, правових інститутів і комплексів. Якщо консолідація не передбачає зміни змісту правового регулювання, то кодифікація, навпаки, зорієнтована, як правило, на привнесення до нього новацій та обґрунтованих змін, усунення прогалин, розробку механізмів реалізації ядерно-правових норм.

Враховуючи вищевикладене, основною формою систематизації законодавства у сфері використання ядерної енергії й забезпечення радіаційної безпеки, на нашу думку, повинна стати саме кодифікація нормативно-правових актів у вищенаведеній сфері, тобто створення зведених актів, які об'єднують певне коло норм у сфері діяльності, пов'язаної з використанням ядерної енергії та забезпеченням радіаційної безпеки.

Підтримуємо висловлену позицію про те, що розвиток ядерного законодавства на сучасному етапі досяг такого рівня, коли відчувається нагальна потреба переходу від розробки окремих основоположних актів до

своєрідної «стиківки» вже прийнятих актів і таких, що лише розробляються або повинні бути розроблені. Перспектива розвитку ядерного законодавства України пов'язана саме зі створенням єдиного Кодексу законів України про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку, який охоплював би регулювання всієї різноманітної й різнопланової діяльності у сфері використання ядерної енергії та став би основою для кодифікації всього ядерного законодавства [25, с. 120].

На законодавчому рівні лише у 2006 р. була визнана нагальна проблема систематизації у визначеній сфері правового регулювання та запропоноване її розв'язання шляхом кодифікації законодавства у сфері використання ядерної енергії, що було зафіксовано в «Енергетичній стратегії України на період до 2030 року», затвердженій розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 березня 2006 р. (на сьогодні втратило чинність), та в актуальному на той час «Плані заходів на 2006–2010 роки щодо реалізації Енергетичної стратегії України на період до 2030 року», затвердженому розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 липня 2006 р. «Концепція проекту Ядерного кодексу України» була схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8 грудня 2010 р. [26].

«Концепція проекту Ядерного кодексу України» передбачає прийняття першого варіанту проекту Ядерного кодексу України, замість чинних 12 законодавчих актів у сфері використання ядерної енергії й забезпечення радіаційної безпеки, без зміни їх змісту, заповнення прогалин та подолання нормативного вакууму. Це, на нашу думку, не сприятиме усуненню таких недоліків нормативно-правових актів у сфері використання ядерної енергії, як неупорядкованість, неповнота правового регулювання та неузгодженість положень цих актів.

Загалом, підтримуючи ідею необхідності систематизації законодавства у сфері використання ядерної енергії й забезпечення радіаційної безпеки, слід відзначити, що прийняттю Ядерного кодексу України, на нашу думку, повинно було передувати визначення основних науково-правових засад, формування узгодженої, логічної структури майбутнього Кодексу та всебічний науково-правовий аналіз правових норм, які регулюють окремі правові інститути ядерного права.

Слід відмітити, що крім узагальнення діючих нормативно-правових актів у вигляді єдиного, впорядкованого, юридично й логічно гармонійного нормативно-правового акта, процес кодифікації включає й усебічний аналіз практики застосування існуючих норм, виявлення прогалин і недоліків нормативно-правових актів, що негативно вплива-

ють на ефективність законодавства у сфері використання ядерної енергії й радіаційної безпеки. До таких недоліків відносимо наведені далі.

1. Деякі положення міжнародних конвенцій (ратифікованих Україною) певною мірою суперечать законодавству України у сфері використання ядерної енергії. Зокрема, надзвичайно актуальним для нашої держави є питання захоронення відпрацьованого ядерного палива. На сьогодні НАЕК «Енергоатом України» (експлуатуюча організація України) уклала контракт на проектування і зведення сухого сховища відпрацьованого ядерного палива, яке буде розміщене в межах Чорнобильської зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення (Київська область). Положення Об'єднаної конвенції про безпеку поводження з відпрацьованим паливом та про безпеку поводження з радіоактивними відходами дозволяють захоронення відпрацьованого ядерного палива відповідно до тих положень конвенції, де йдеться про захоронення радіоактивних відходів (ст. 10).

Водночас така можливість захоронення відпрацьованого ядерного палива як промислових радіоактивних відходів суперечить нині діючому законодавству України, зокрема Законам України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» (абз. 8 ст. 17) та «Про порядок прийняття рішень про розміщення, проектування, будівництво ядерних установок і об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами, які мають загальнодержавне значення», якими передбачено, що сховища, призначені для захоронення відпрацьованого ядерного палива, відносяться до об'єктів, що мають загальнодержавне значення, і для прийняття рішення про їх розміщення, проектування, будівництво необхідне прийняття відповідного спеціального закону Верховною Радою України.

2. Слід звернути увагу на те, що в основоположному нормативно-правовому акті у сфері використання ядерної енергії – Законі України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» законодавець не закріпив функції державного регулювання радіаційної безпеки за конкретними органами державної влади. На сьогодні державне регулювання забезпечення радіоекологічної безпеки здійснюють Державна інспекція ядерного регулювання України, Міністерство охорони здоров'я України і Міністерство екології та природних ресурсів України.

Діяльність вищенаведених органів не завжди є узгодженою, а часто навіть суперечливою, що не сприяє концентрації їх зусиль на вирішенні завдань із забезпечення безпечного від негативного іонізуючого

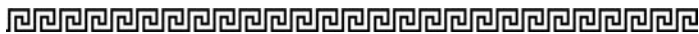
впливу життя і здоров'я людини та навколишнього природного середовища від радіоактивного забруднення. Відсутня єдність і скорегованість діяльності, чіткість у розмежуванні повноважень та відповідальності призводить до неефективності державного регулювання у сфері забезпечення радіоекологічної безпеки.

3. «Норми радіаційної безпеки України (НРБУ-97)» закріплюють основні вимоги до охорони здоров'я людини від негативного іонізуючого впливу й охорони навколишнього природного середовища від радіоактивного забруднення. Слід відмітити, що затвердження такого роду документа наказом МОЗ України суперечить «Концепції державного регулювання безпеки й управління ядерною галуззю в Україні» від 15 січня 1994 р. [27], якою передбачено, що правовий режим забезпечення радіаційного захисту під час проведення робіт, пов'язаних із використанням джерел іонізуючого випромінювання, має визначатися виключно законодавчими актами України.

НРБУ-97, на нашу думку, повинні бути затверджені Верховною Радою України, враховуючи їх особливе значення для держави, яка потерпає від однієї з найбільших у світі ядерних катастроф – Чорнобильської катастрофи. Однак небажання існуючих органів державного регулювання здолати відомчі амбіції і вузьковідомчі інтереси створило ситуацію, коли МОЗ України прагне затвердити саме відомчі норми радіаційної безпеки, якими легко було б маніпулювати і вносити зміни, залежно від стану радіаційного забруднення, як це спостерігалось вже в 1986–1987 рр.

4. До того ж сьогодні залишилося багато й інших документів колишнього СРСР, особливо у сфері регулювання безпеки ядерних установок та ДІВ, що продовжують діяти на території незалежної України. Вони, на нашу думку, мають бути переглянуті й оновлені з урахуванням стандартів МАГАТЕ та національного практичного досвіду у відповідних сферах діяльності. Наприклад, поряд з ОСПУ-2005 діють ще й «Основні санітарні правила роботи з радіоактивними відходами й іншими джерелами іонізуючого випромінювання» (ОСП-72/87) від 26 серпня 1987 р. ОСП-72/87 містять у собі вимоги щодо забезпечення радіаційної безпеки персоналу і населення, а також охорони навколишнього природного середовища від забруднення радіоактивними речовинами. Постановою Верховної Ради України «Про порядок тимчасової дії на території України окремих актів законодавства Союзу РСР» від 12 вересня 1991 р. [28] встановлено, що до прийняття відповідних актів законодавства України на

території республіки застосовуються й акти законодавства Союзу РСР з питань, які не врегульовані законодавством України, за умови, що вони не суперечать Конституції і законам України. Враховуючи те, що у 2005 р. було прийнято нові санітарні Правила, вважаємо за доцільне визнати санітарні правила ОСП -72/78 такими, що втратили чинність.

Вищенаведені окремі протиріччя й недоліки правового регулювання у сфері використання ядерної енергії й забезпечення радіаційної безпеки негативно впливають на ефективність законодавства у даній сфері, що лише підтверджує необхідність якнайшвидшого докорінного вдосконалення законодавства у сфері використання ядерної енергії та радіаційної безпеки.

У зв'язку з вищевикладеним сьогодні перед Україною стоять першочергові такі завдання: ліквідувати протиріччя й існуючі прогалини у правовому регулюванні у сфері використання ядерної енергії й забезпечення радіаційної безпеки, заповнити нормативні вакууми, скоротити чисельність відомчих актів СРСР шляхом прийняття нових документів з урахуванням міжнародного досвіду у вищенаведеній сфері, а в подальшому – узагальнення діючих нормативно-правових актів у даній сфері у вигляді єдиного, упорядкованого, юридично й логічно цілісного нормативно-правового акта.

Ключові слова: використання ядерної енергії, ядерна безпека, радіаційна безпека, систематизація законодавства у сфері використання ядерної енергії.

Статтю присвячено вдосконаленню правового регулювання використання ядерної енергії й забезпечення радіаційної безпеки шляхом систематизації законодавства у вищенаведеній сфері.

Стаття посвячена удосконаленню правового регулювання використання ядерної енергії та забезпечення радіаційної безпеки шляхом систематизації законодавства у вищенаведеній сфері.

The article is devoted to improvement of legal regulation of nuclear energy and ensuring radiation safety through the systematization of legislation in the above field.

Література

1. Конвенція про ядерну безпеку від 17 червня 1994 року (ратифікована Україною 17 грудня 1997 року) // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 16. – Ст. 70.

2. Об'єднана конвенція про безпеку поводження з відпрацьованим паливом та про безпеку поводження з радіоактивними відходами від 5 вересня 1997 року (ратифікована Україною 20 квітня 2000 року) // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 31. – Ст. 39.

3. Конвенція про фізичний захист ядерного матеріалу та ядерних установок від 6 травня 1987 року : Постанова Верховної Ради «Про участь України у Конвенції про фізичний захист ядерного матеріалу 1980 року» від 5 травня 1993 року // Відомості Верховної Ради. – 1993. – № 24. – Ст. 262.

4. Про допомогу в разі ядерної аварії або радіаційної аварійної ситуації : конвенція від 26 вересня 1986 року // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1987. – № 2. – Ст. 19.

5. Конвенція про оперативне оповіщення про ядерну аварію від 26 вересня 1986 р. // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1987. – № 2. – Ст. 19.

6. Віденська конвенція про цивільну відповідальність за ядерну шкоду від 21 травня 1963 року : Закон України «Про приєднання України до Віденської конвенції про цивільну відповідальність за ядерну шкоду» від 12 вересня 1996 року // Відомості Верховної Ради. – 1996. – № 44. – Ст. 242.

7. Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку : Закон України від 8 лютого 1995 року // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 12. – Ст. 81.

8. Про поводження з радіоактивними відходами : Закон України від 30 червня 1995 року // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 27. – Ст. 198.

9. Про видобування і переробку уранових руд : Закон України від 19 листопада 1997 року // Відомості Верховної Ради України. – 1998 – № 11-12. – Ст. 39.

10. Про захист людини від впливу іонізуючого випромінювання : Закон України від 14 січня 1998 року // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 22. – Ст. 115.

11. Про дозвільну діяльність у сфері використання ядерної енергії : Закон України від 11 січня 2000 року // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 9. – Ст. 68.

12. Про фізичний захист ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання : Закон України від 19 жовтня 2000 року // Відомості Верховної Ради. – 2001. – № 1. – Ст. 1.

13. Про цивільну відповідальність за ядерну шкоду та її фінансове забезпечення : Закон України від 13 грудня 2001 року //

Відомості Верховної Ради. – 2002. – № 14. – Ст. 96.

14. Про порядок прийняття рішень про розміщення, проектування, будівництво ядерних установок і об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами, які мають загальнодержавне значення : Закон України від 8 вересня 2005 року // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 51. – Ст. 555.

15. Норми радіаційної безпеки : наказ МОЗ України від 7 грудня 1997 року // Державні гігієнічні нормативи. – К., 1998. – С. 4.

16. Основні санітарні правила забезпечення радіаційної безпеки України : наказ МОЗ України від 2 лютого 2005 року // Офіційний вісник України. – 2005. – № 23. – Ст. 1322.

17. Правила ядерної та радіаційної безпеки при перевезенні радіоактивних матеріалів (ПБПРМ-2006) : наказ Державного комітету ядерного регулювання України від 30 серпня 2006 року // Офіційний вісник України. – 2006. – № 38. – Ст. 2606.

18. Гігієнічний норматив питомої активності радіонуклідів (137) Cs та (90)Sr у деревині та продукції з деревини : наказ МОЗ України від 31 жовтня 2005 року // Офіційний вісник України. – 2005. – № 46. – Ст. 2927.

19. Допустимі рівні вмісту радіонуклідів Cs і Sr у продуктах харчування та питній воді: наказ МОЗ України від 3 травня 2006 року // Офіційний вісник України. – 2006. – № 29. – Ст. 2114.

20. Гігієнічний норматив питомої активності радіонуклідів Cs та Sr у рослинній лікарській сировині (субстанції), що використовується для виготовлення лікарських засобів : наказ МОЗ України від 8 травня 2008 року // Офіційний вісник України. – 2008. – № 5. – Ст. 1717.

21. Оніщенко Н.М. Кодифікація та інкорпорація як методи систематизації законодавства [текст] / Н.М. Оніщенко // Правова держава: Щорічник наукових праць. – 1997. – Вип. 8. – С. 82–87.

22. Ведерніков Ю.А. Теорія держави і права : навч. посібник / Ю.А. Ведерніков, В.С. Грегул. – 4-те вид., доп. і перероб. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 224 с.

23. Ядерне законодавство. Збірник нормативно-правових актів : станом на 1 січня 1998 року / за заг. ред. Ю.С. Шемшученка. – К. : Ін Юре, 1998. – 608 с.; Ядерне законодавство. Збірник нормативно-правових актів : у 2 т. / за ред. акад. НАН України Ю.С. Шемшученка. – Вид. 2-ге, перероб. та допов. – К. : Ін Юре, 1999. – Т. 2. – 440 с.

24. Погорелов Є.В. Кодифікаційна діяльність в правовій системі України (загальнотеоретичний аспект) [текст] : монографія / Є.В. Погорелов. – Х. : Ніка Нова, 2012. – 167 с.

25. Балюк Г.І. Ядерне право України: стан і перспективи розвитку (правові аспекти радіоекології) / Г.І. Балюк. – 1996 – С. 12031.

26. Концепція проекту Ядерного кодексу України : розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 грудня 2010 р. // Урядовий кур'єр. – 2010. – 23 грудня. – № 24132.

27. Концепція державного регулювання безпеки та управління ядерною галуззю в Україні : Постанова Верховної Ради України від 15 січня 1994 року // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 18. – Ст. 106.

28. Про порядок тимчасової дії на території України окремих актів законодавства Союзу РСР : Постанова Верховної Ради України від 12 вересня 1991 року // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 46. – Ст. 621.

